

เรื่องอยากเล่า : ทำไมจึงเกิดภาวะข้าว (หา) ยากมากแพง

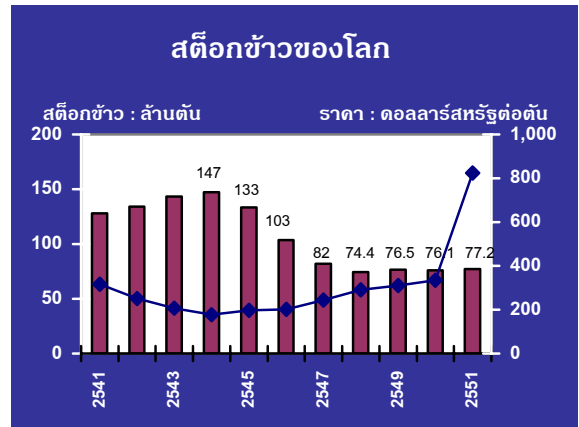
นับตั้งแต่ปี 2545 สต็อกข้าวโลกเริ่มมีทิศทางปรับลดลงมาเป็นลำดับ จาก 147 ล้านตันในปี 2544 จนมาทรงตัวที่ระดับราว 70 ล้านตันเศษในช่วง 4 ที่ผ่านมาถึงปัจจุบัน หรือคิดเป็นสัดส่วนเพียง 18% ของปริมาณการบริโภคข้าวทั่วโลก เทียบกับที่เคยสูงถึง 37% ในปี 2544 ส่วนหนึ่งเป็นผลจากปริมาณการผลิตข้าวโลกหดหายลงเรื่อย ๆ ตามการขยายตัวของเมือง อีกทั้งสภาพภูมิอากาศที่แปรปรวนในหลายประเทศ ส่งผลให้ผลผลิตต่อไร่มีแนวโน้มลดลง ขณะที่ปริมาณการบริโภคข้าวยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะจากกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ส่งผลให้ระดับราคาข้าวปรับขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นเวลากว่า 5 ปี และคาดว่าจะยังคงทรงตัวในระดับสูงต่อไปจากการที่พื้นที่เพาะปลูกข้าวมีแนวโน้มถูกจำกัดมากขึ้น จากการเข้ามาแย่งพื้นที่เพาะปลูกของพืชพลังงาน และการที่หลายประเทศเข้มงวดกับการสงวนพื้นที่ป่าไว้เพื่อรักษาสภาพแวดล้อม

อย่างไรก็ตาม การปรับขึ้นราคาข้าวในช่วงปี 2545-2550 เป็นการปรับขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป แต่เมื่อเข้าสู่ปี 2551 จนถึงปัจจุบัน (เดือนเมษายน) ได้เกิดปรากฏการณ์ราคาข้าวปรับขึ้นอย่างรวดเร็วจนไปอยู่ในระดับสูงสุดเป็นประวัติการณ์ อาทิ ข้าวขาว 100% ชั้น 2 เพิ่มขึ้นถึง 130% จากต้นละ 385 ดอลลาร์สหรัฐในเดือนมกราคม เป็นต้นละ 824.5 ดอลลาร์สหรัฐในช่วงสองสัปดาห์แรกของเดือนเมษายน นอกจากนี้ ราคาส่งออกข้าวหอมมะลิยังทะลุระดับ 1,000 ดอลลาร์สหรัฐต่อดันเป็นครั้งแรก

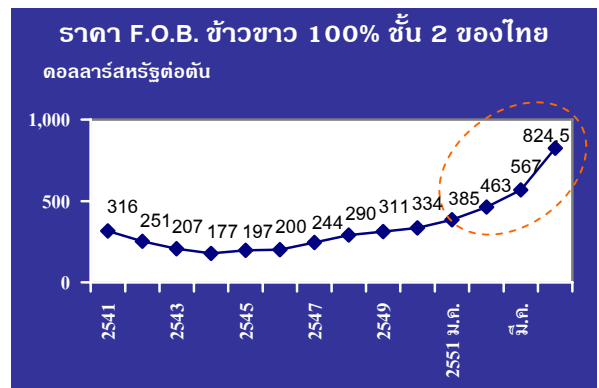
เหตุใดจึงเกิดปรากฏการณ์เช่นนี้?

ธรรมชาติของตลาดค้าข้าวของโลก เป็นตลาดขนาดเล็กคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 7 ของปริมาณการบริโภคข้าวรวมของโลกที่มีปริมาณกว่า 400 ล้านตันต่อปี และมีการเติบโตอย่างไม่หวือหวา อันเป็นผลจากเกือบทุกประเทศที่บริโภคข้าวเป็นอาหารหลักมีการเพาะปลูกข้าวเพื่อบริโภคเองภายในประเทศ จะมีการนำเข้าก็ต่อเมื่อปริมาณผลผลิตในประเทศมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ การเปลี่ยนแปลงปริมาณการผลิตหรือปริมาณการบริโภคแม้เพียงเล็กน้อยจึงสามารถส่งผลให้ระดับราคาข้าวในตลาดโลกเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว

สำหรับปัจจัยสำคัญที่มีผลให้ตลาดข้าวโลกในปี 2551 ขยายตัวอย่างรุนแรงกว่าปีอื่น ๆ และเปลี่ยนเป็นตลาดของผู้ขาย เกิดจากการจำกัดปริมาณส่งออกข้าวของผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลกเป็นสำคัญ

ที่มา : FAO และ USDA ณ เดือนเมษายน 2551

หมายเหตุ : ราคา ณ เดือนเมษายน เป็นราคาเฉลี่ยสองสัปดาห์แรก
ที่มา : FAO

ผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลกต่างใช้มาตรการชะลอการส่งออกข้าว เพื่อรักษาปริมาณและระดับราคาข้าวในประเทศของตน เนื่องจากผลผลิตข้าวได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติ โดยทยอยเพิ่มระดับความเข้มข้นของมาตรการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ไตรมาส 3 ปี 2550 จึงส่งผลให้ปริมาณข้าวที่ค้าในตลาดโลกหายไปชั่วคราว และกดดันให้ผู้นำเข้าต่างเร่งนำเข้าข้าวตั้งแต่ต้นปี เนื่องจากเกรงว่าราคาข้าวจะปรับสูงขึ้น และมีปริมาณไม่มีเพียงพอกับความต้องการในประเทศ ทั้งนี้สถานการณ์ดังกล่าวนอกจากผลักดันให้ระดับราคาข้าวในตลาดโลกปรับสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ยังทำให้ผู้ส่งออกบางประเทศซึ่งแม้จะมีผลผลิตเกินความต้องการบริโภคในประเทศก็ต้องใช้มาตรการจำกัดการส่งออกข้าว เนื่องจากเกรงว่าจะเกิดการเร่งส่งออกข้าวมากขึ้นไม่มีข้าวเหลือพอบริโภคในประเทศ ทำให้ปัญหาการขาดแคลนข้าวในตลาดโลกทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นและยิ่งผลักดันให้ราคาข้าวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

เวียดนาม

ผู้ส่งออกข้าวอันดับ 2 ของโลก

ก.ค. 2550 ทางการเวียดนามประกาศห้ามผู้ส่งออกข้าวของเวียดนามเซ็นสัญญาส่งออกข้าวเพิ่มอีกไปจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2551 เพื่อรักษาปริมาณข้าวภายในประเทศให้เพียงพอต่อความต้องการบริโภค หลังจากทีเวียดนามมีการเซ็นสัญญาส่งออกข้าวแล้วกว่า 4 ล้านตัน ตั้งแต่ต้นปี 2550

มี.ค. 2550 นายกรัฐมนตรีเวียดนามประกาศลดเป้าส่งออกข้าวปี 2551 ลงจาก 4.5 ล้านตัน เหลือ 4 ล้านตัน พร้อมจำกัดปริมาณส่งออกข้าวในช่วง 9 เดือนแรกของปี 2551 ไว้ที่ 3.2 ล้านตัน เพื่อให้มั่นใจว่าจะมีข้าวเพียงพอกับการบริโภคในประเทศและป้องกันราคาข้าวสูงเกินควร นอกจากนี้ สมาคมอาหารเวียดนามยังกำหนดให้ผู้ส่งออกข้าวต้องสำรองข้าวอย่างน้อย 50% ของปริมาณส่งออก และต้องแนบเอกสารหลักฐานประกอบคำขอจดทะเบียนส่งออก นอกจากนี้ ราคาซื้อขายที่ลงนามในสัญญาต้องสอดคล้องกับราคาที่มีสมาคมอาหารประกาศ ณ เวลาลงนามสัญญาและต้องส่งมอบภายใน 2 เดือนนับจากวันลงนาม

อินเดีย

ผู้ส่งออกข้าวอันดับ 4 ของโลก : การที่อินเดียระงับการส่งออกข้าว ทำให้ข้าวขาดหายไปจากตลาดโลกราว 3 ล้านตัน

ต.ค. 2550 รัฐบาลอินเดียมีมติห้ามส่งออกข้าวขาวซึ่งไม่ใช่ข้าวบาสมาดิ

พ.ย. 2550 รัฐบาลอินเดียเห็นชอบให้ผ่อนคลยมาตรการห้ามส่งออกข้าว โดยอนุญาตให้ผู้ส่งออกสามารถส่งออกข้าวขาวได้เฉพาะข้าวขาวคุณภาพดีที่มีราคาส่งออก FOB สูงกว่า 425 ดอลลาร์สหรัฐต่อตัน และหลังจากนั้นไม่นานทางการอินเดียนุมัติให้เพิ่มราคาขั้นต่ำ (Minimum Export Price) ของข้าวขาวคุณภาพดีที่ส่งออกเป็นตันละ 450 ดอลลาร์สหรัฐเพื่อลดการส่งออกกลาง

มี.ค. 2551 รัฐบาลอินเดียประกาศปรับขึ้นราคาส่งออกขั้นต่ำข้าวขาวซึ่งไม่ใช่ข้าวบาสมาดิเป็นตันละ 650 ดอลลาร์สหรัฐ นอกจากนี้ ยังปรับลดอัตราภาษีนำเข้าข้าวเหลือ 0% จาก 70% เมื่อช่วงต้นเดือนมีนาคม 2551 เพื่อแก้ปัญหาผลผลิตข้าวในประเทศมีไม่เพียงพอกับความต้องการ และบรรเทาปัญหาเงินเฟ้อภายในประเทศ จากนั้นในช่วงปลายเดือนมีนาคม 2551 รัฐบาลอินเดียปรับขึ้นราคาข้าวขาวขั้นต่ำขึ้นอีกครั้งเป็นตันละ 1,000 ดอลลาร์สหรัฐ

จีน

ผู้ส่งออกข้าวอันดับ 6 ของโลก : การที่จีนระงับการส่งออกข้าว ทำให้ข้าวขาดหายไปจากตลาดโลกราว 1 ล้านตัน

ธ.ค. 2550 ทางการจีนประกาศยกเลิกการคืนภาษีมูลค่าเพิ่มซึ่งเรียกเก็บที่อัตรา 13% ให้แก่ผู้ส่งออกข้าว

ม.ค. 2551 รัฐบาลจีนเรียกเก็บภาษีส่งออกข้าวที่อัตรา 5% (ยกเว้นส่งออกไปยังฮ่องกง มาเก๊า และไต้หวัน) นอกจากนี้ยังกำหนดให้ขอใบอนุญาตสำหรับส่งออกข้าว เพื่อควบคุมปริมาณส่งออก และสร้างความมั่นคงด้านอาหารในประเทศ

ก.พ. 2551 พื้นที่เพาะปลูกข้าวบริเวณตอนกลางและตอนใต้ของประเทศได้รับความเสียหายจากพายุทิมะในช่องปลายเดือนมกราคม 2551 จึงมีความเป็นไปได้สูงที่จีนจะไม่มีข้าวเหลือเพื่อส่งออกในปี 2551 และอาจต้องหันมานำเข้าข้าวจากไทยและเวียดนามแทน

อียิปต์

ผู้ส่งออกข้าวอันดับ 7 ของโลก : การที่อียิปต์ระงับการส่งออกข้าว ทำให้ข้าวขาดหายไปจากตลาดโลกราว 5-6 แสนตัน

มี.ค. 2551 กระทรวงพาณิชย์อียิปต์ประกาศห้ามส่งออกข้าวตั้งแต่เดือนเมษายน-ตุลาคม 2551 เพื่อบรรเทาความไม่พอใจของประชาชนจากการที่ราคาลินค้าหลัก 5 รายการ ได้แก่ ขนบึง ข้าว พาสต้า ปูนซีเมนต์ และเหล็ก เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว